

FOTO: JOAKIM ENWALL

Professionell skrivare i staden Zhaotong, Yunnan.

När skriften kom till byn

Miaofolket som under historiens gång tvingats söderut av han-kineserna till bergsområden i södra Kina, var länge utan skriftsystem till sitt språk. Från 1800-talet fram till idag har skriftsystemen för de olika miaodialekterna varierat i takt med skiftande politik från kommunistpartiet.

De etniska grupper som i Folkrepubliken Kina inrangeras under samlingsbeteckningen miao utgör en av Kinas större etniska minoritetsgrupper, med drygt nio miljoner företrädare enligt den senaste folkräkningen. De lever spridda över flera av Kinas sydvästra provinser, med huvuddelen av miao boende i provinserna Guizhou, Yunnan, Hunan, Sichuan och Guangxi.

De så kallade dialekterna av miao, mer än trettio stycken, skiljer sig från varandra lika mycket som svenska, engelska och tyska, och i likhet med den germaniska språkgruppen är det lätt att vetenskapligt bevisa ett släktskap, även om detta är till föga nytta för muntlig kommunikation mellan grupperna.

Miaofolket levde tidigare av allt att döma längre norrut i Kina, men har under de senaste årtusendena tvingats att migrera allt längre söderut på grund av han-kinesisk expansion. På grundval av muntligt traderade legender och sånger kan man sluta sig till att de tidigt uppfattade han-kinesernas skrift som en symbol och även som ett vapen för att utöva överhöghet över miao.

I samband med detta växte legender om fornstora dagar fram, där miao också hade ett skriftsystem och en stark statsbildning. Sedermera fördrevs de söderut och splittrades upp på de minst gynnsamma områdena i Sydvästkina, alltså de högst belägna bergssluttningarna, där det innebar stora svårigheter att bedriva jordbruk. Han-kineserna och andra etniska grupper med en starkare samhällslig position lade beslag på de bördiga dalgångarna.

SKYDD MOT ONDA ANDAR

I Kina är miao mest kända för sin klädedräkt och i synnerhet broderier. Även här uppträder skriften som en magisk symbol för att skydda mot onda andar. Först under slutet av 1800-talet finner vi konkreta exempel på hur miao försökte skriva på miao-språket, vilket tidigare inte hade haft någon skriftlig form.

De första försöken gjordes med kinesiska tecken, som på olika sätt anpassades för miao-språket, men dessa fick ingen nämnvärd framgång. Först i och med den västerländska protestantiska missionen i sydvästra Kina skapades skriftsystem för flera av miao-språkets dialekter. Det tidigaste och alltså mest spridda var den skrift som den engelske missionären Samuel Pollard skapade 1904, på grundval av en tidigare missionärsskrift från Kanada, Cree-skriften, samt det latinska alfabetet och symboler från stenografisystemet Pitman's shorthand.

Trots att Pollard inte hade någon språkvetenskaplig skolning, eller kanske just tack vare detta, skapade han ett mycket enkelt system som med hjälp av två skriftsymboler kunde ange en stavelses konsonant, vokal och ton. Han och hans efterföljare vid missionsstationen i Hmaolina, mera känt i västerlandet under dess engelska namn Stone Gateway, i provinsen Guizhou, översatte en stor mängd religiös litteratur, men även en del icke-religiösa verk, till den miaodialekt som kallas A-Hmao. Missionärerna bedrev också omfattande skolverksamhet.

Snart kom Pollardskriften även att användas för andra språk, såsom miaodialekten i provinsen Sichuan och flera

dialekter av yispråket som också talas i nordvästra Guizhou och i grannprovinsen Yunnan. Snart uppkom också en folklig tolkning av denna skrift, nämligen att denna skrift egentligen var den som ursprungligen var den som användes i miao-folkets Gyllene Hemland i forntiden och att skriften i samband med migrationen söderut hade tappats i Yangtze-floden och med vattnet flutit ända till Englands sydkust där den återfunns av Pollard. Denna tolkning bidrog starkt till såväl missionens som skriftens snabba framsteg.

SKRIFTEN FÖRBJÖDS

I början av 1950-talet, efter upprättandet av Folkrepubliken Kina, förbjöds Pollardskriften av myndigheterna, men den levde kvar i det fördolda och traderades från person till person i de fattiga bergstrakterna runt Stone Gateway. Förbudet ledde dock till en kraftig sänkning i utbildningsnivå i ett område där en stor del av befolkningen fortfarande är analfabeter och där privata brevskrivare är en vanlig syn i gatubilden. (Se illustration). Myndigheterna försökte efter bästa förmåga att bränna alla böcker på Pollardskrift, men några räddades ur lågorna.

År 1957 hölls en stor konferens med syftet att skapa skriftsystem för miao baserat på det kinesiska pinyin-systemet, alltså latinska bokstäver. Man beslöt att skapa fyra standarddialekter och på dessa publicerades under det följande året en del läroböcker. Dock följdes denna period av de stora kampanjernas decennier, antihögerkampanjen, det stora språnget och kulturrevolutionen, då alla frågor som berörde etniska relationer blev politiskt känsliga och ofta helt förbjudna att ägna sig åt.

Efter den politiska omsvängningen år 1980 blev det åter möjligt att arbeta med skriftsystem för de olika etniska minoritetsspråken i Kina, och undervisning på de fyra miaodialekterna återupptogs i småskolan. Denna nya politik gällde dock inte Pollard-skriften som fortfarande var förbjuden.

Efter några års entusiastiskt om än inte särskilt storskaligt arbete med att lära ut miao-skriften minskade emellertid intresset från statsmaktens sida, eftersom Deng Xiaoping deklarerat att några skulle få bli rika först, vilket ledde till att stödet till Kinas fattiga inlandsprovinser kom att användas för den ekonomiska utvecklingen längs kusten.

Antalet skolor med undervisning på miao minskade, men samtidigt ledde den de facto liberalisering som skett inom många sektorer under de senaste decennierna till att det nu blev möjligt att lokalt mot betalning trycka upp egna böcker utan myndigheternas tillstånd. Detta är förvisso förbjudet, men förekommer likväl och på detta sätt sprids åter huvudsakligen religiös litteratur skriven på Pollardskriften och nu inte bara på miao-språket utan på flera andra av minoritetsspråken i Sydvästkina som tidigare saknat skrift.

Joakim Enwall
Docent i sinologi